

ἐφ' ἡδονὴν ἄλογον καθάπερ νῦν εἶναι δοκεῖ χρήσιμος, ἀλλ'
 5 ἐπὶ τὴν γεγυῖαν ἐν ἡμῖν ἀνάρμοστον ψυχῆς περίοδον εἰς
 κατακόσμησιν καὶ συμφωνίαν ἑαυτῇ σύμμαχος ὑπὸ Μουσῶν
 δέδοται· καὶ ῥυθμὸς αὖ διὰ τὴν ἄμετρον ἐν ἡμῖν καὶ χαρίτων
 e ἐπιδεῖα γιγνομένην ἐν τοῖς πλείστοις ἕξι ἐπίκουρος ἐπὶ
 ταῦτα ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐδόθη.

Τὰ μὲν οὖν παρεληλυθότα τῶν εἰρημένων πλὴν βραχέων
 ἐπιδέδεικται τὰ διὰ νοῦ δεδημιουργημένα· δεῖ δὲ καὶ τὰ δι'
 5 ἀνάγκης γιγνόμενα τῷ λόγῳ παραθέσθαι. μεμειγμένη γὰρ
 48 οὖν ἢ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις ἐξ ἀνάγκης τε καὶ νοῦ
 συστάσεως ἐγεννήθη· νοῦ δὲ ἀνάγκης ἄρχοντος τῷ πείθειν
 αὐτὴν τῶν γιγνομένων τὰ πλείστα ἐπὶ τὸ βέλτιστον ἄγειν,
 ταύτη κατὰ ταῦτά τε δι' ἀνάγκης ἡττωμένης ὑπὸ πειθοῦς
 5 ἔμφρονος οὕτω κατ' ἀρχὰς συνίστατο τότε τὸ πᾶν. εἴ τις
 οὖν ἢ γέγονεν κατὰ ταῦτα ὄντως ἐρεῖ, μεικτέον καὶ τὸ τῆς
 πλανωμένης εἶδος αἰτίας, ἢ φέρειν πέφυκεν· ὧδε οὖν πάλιν
 b ἀναχωρητέον, καὶ λαβοῦσιν αὐτῶν τούτων προσήκουσαν
 ἐτέραν ἀρχὴν αὐθις αὖ, καθάπερ περὶ τῶν τότε νῦν οὕτω
 περὶ τούτων πάλιν ἀρκτέον ἀπ' ἀρχῆς. τὴν δὲ πρὸ τῆς οὐ-
 ρανοῦ γενέσεως πυρὸς ὕδατος τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς φύσιν
 5 θεατέον αὐτὴν καὶ τὰ πρὸ τούτου πάθη· νῦν γὰρ οὐδεὶς πω
 γένεσιν αὐτῶν μεμήνυκεν, ἀλλ' ὡς εἰδόσιν πῦρ ὅτι ποτέ
 ἐστὶν καὶ ἕκαστον αὐτῶν λέγομεν ἀρχὰς αὐτὰ τιθέμενοι
 c στοιχεῖα τοῦ παντός, προσῆκον αὐτοῖς οὐδ' ἂν ὡς ἐν συλλα-
 βῆς εἶδεσιν μόνον εἰκότως ὑπὸ τοῦ καὶ βραχὺ φρονούντος
 ἀπεικασθῆναι. νῦν δὲ οὖν τό γε παρ' ἡμῶν ὧδε ἐχέτω· τὴν
 μὲν περὶ ἀπάντων εἴτε ἀρχὴν εἴτε ἀρχὰς εἴτε ὅπη δοκεῖ
 τούτων πέρι τὸ νῦν οὐ ῥητέον, δι' ἄλλο μὲν οὐδέν, διὰ δὲ τὸ
 5 χαλεπὸν εἶναι κατὰ τὸν παρόντα τρόπον τῆς διεξόδου δηλώ-
 σαι τὰ δοκοῦντα, μήτ' οὖν ὑμεῖς οἴεσθε δεῖν ἐμὲ λέγειν, οὐτ'
 αὐτὸς αὖ πείθειν ἑμαυτὸν εἶην ἂν δυνατὸς ὡς ὀρθῶς ἐγχει-

a 2 ἐγεννήθη AF: ἐγενήθη Y et fecit A²
 Hermann: οὐδαμῶς A: οὐδ' ὡς FY Stob.

b 8 οὐδ' ἂν ὡς

za nerazuman užitak, kako se to sada smatra njegovom namje- 5
 nom, dale kao pomagača u borbi za sređivanje tih kretanja duše i
 njezino suglasje sa sobom. A u istu svrhu dale su i ritam⁹⁶ kao sa-
 veznika, zbog toga što je u većine čud u nama postala neumjerena e
 te lišena i potrebita milja.

Sve do sada kazano, osim neznatnog, prikazivalo je ono što
 je proizveo um. No govoru treba pridodati i ono što postaje iz
 nužnosti. Jer postanak ovog tu svijeta rodio se zapravo pomije- 5
 šan iz sustava nužnosti⁹⁷ i uma. A kad je um ovladao nužnošću, 48
 time što ju je uvjerio da većinu postajućega povede k onom naj-
 boljem, tako je, na taj način što je nužnost popustila razumnom
 uvjeravanju, u početku bio usustavljen ovaj tu svemir. Ako će da-
 kle netko doista govoriti baš onako kako je postao, morat će pri- 5
 miješati i vrstu lutajućeg uzroka, kako mu je po naravi dano po-
 kretati⁹⁸. Dakle, trebamo se tako vratiti te, čim dohvatimo njihov
 drugi početak koji je u skladu s tim, smjesti opet, kao što smo b
 o onome tada, tako i sada o ovome ponovno početi od počet-
 ka. Treba prije postanka neba razmotriti samu narav vatre, vode,
 zraka i zemlje, te zbivanja⁹⁹ prije toga. No, dosad nije još nitko
 nikad objasnio njihov postanak, već, kao da znamo što je zapra- 5
 vo vatra i svako od tih, govorimo da su to počela, postavljajući
 ih kao sastojine svega, premda im ne pristoji da, čak ni od ono-
 ga tko je jedva malo razuman, budu ma i samo vjerojatno uspo- c
 ređena s likovima slogova.¹⁰⁰ Neka dakle to sad s naše strane stoji
 ovako: sada ne treba govoriti o počelu svega, ili počelima, ili kako
 god da se o tome misli, ni zbog čega drugog do zato jer je ovim
 sadašnjim načinom razlaganja teško očitovati nazor o tomu.¹⁰¹ 5
 Dakle, nemojte smatrati da trebam to kazivati, a niti da sam sa
 svoje strane uvjeren da bih bio sposoban na pravi način se latiti

α ροίμ' ἂν τοσοῦτον ἐπιβαλλόμενος ἔργον· τὸ δὲ κατ' ἀρχὰς
 ῥηθὲν διαφυλάττων, τὴν τῶν εἰκότων λόγων δύναμιν, πειρά-
 σομαι μηδεὸς ἦττον εἰκότα, μᾶλλον δέ, καὶ ἔμπροσθεν ἀπ'
 ἀρχῆς περὶ ἐκάστων καὶ συμπάντων λέγειν. θεὸν δὴ καὶ
 5 νῦν ἐπ' ἀρχῇ τῶν λεγομένων σωτήρα ἐξ ἀτόπου καὶ ἀήθους
 διηγήσεως πρὸς τὸ τῶν εἰκότων δόγμα διασώζειν ἡμᾶς
 e ἐπικαλεσάμενοι πάλιν ἀρχόμεθα λέγειν.

Ἴδ' οὖν αὖθις ἀρχὴ περὶ τοῦ παντὸς ἔστω μειζόνως τῆς
 πρόσθεν διηρημένη· τότε μὲν γὰρ δύο εἶδη διειλόμεθα, νῦν
 δὲ τρίτον ἄλλο γένος ἡμῶν δηλωτέον. τὰ μὲν γὰρ δύο ἰκανὰ
 5 ἦν ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν λεχθεῖσιν, ἐν μὲν ὡς παραδείγματος
 εἶδος ὑποτεθέν, νοητὸν καὶ ἀεὶ κατὰ ταῦτ' ὄν, μίμημα δὲ
 49 παραδείγματος δεύτερον, γένεσιν ἔχον καὶ ὄρατόν. τρίτον
 δὲ τότε μὲν οὐ διειλόμεθα, νομίσαντες τὰ δύο ἕξαι ἰκανῶς·
 νῦν δὲ ὁ λόγος ἔοικεν εἰσαναγκάζειν χαλεπὸν καὶ ἀμυδρὸν
 εἶδος ἐπιχειρεῖν λόγοις ἐμφανίσαι. τίν' οὖν ἔχον δύναμιν
 5 καὶ φύσιν αὐτὸ ὑποληπτέον; τοιάνδε μάλιστα· πάσης εἶναι
 γενέσεως ὑποδοχὴν αὐτὴν οἷον τιθήνην. εἴρηται μὲν οὖν
 τὰληθές, δεῖ δὲ ἐναργέστερον εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, χαλεπὸν
 b δὲ ἄλλως τε καὶ διότι προαπορηθῆναι περὶ πυρὸς καὶ τῶν
 μετὰ πυρὸς ἀναγκαῖον τούτου χάρις· τούτων γὰρ εἰπεῖν
 ἕκαστον ὁποῖον ὄντως ὕδωρ χρὴ λέγειν μᾶλλον ἢ πῦρ, καὶ
 ὁποῖον ὄτιοῦν μᾶλλον ἢ καὶ ἅπαντα καθ' ἕκαστόν τε, οὕτως
 5 ὥστε τιμὴ πιστῶ καὶ βεβαίῳ χρῆσασθαι λόγῳ, χαλεπόν.
 πῶς οὖν δὴ τοῦτ' αὐτὸ καὶ πῆ καὶ τί περὶ αὐτῶν εἰκότως
 διαπορηθέντες ἂν λέγοιμεν; πρῶτον μὲν, ὃ δὴ νῦν ὕδωρ
 ὠνομάκαμεν, πηγνύμενον ὡς δοκοῦμεν λίθους καὶ γῆν γιγνώ-
 c μενον ὀρώμεν, τηκόμενον δὲ καὶ διακρωόμενον αὐτὰν
 τοῦτο πνεῦμα καὶ ἀέρα, συγκαυθέντα δὲ ἀέρα πῦρ, ἀνάπαλιν

α 4 ἐκάστων A Y: ἐνδὲ ἐκάστου F: ἐκάστου Stob. α 5 ἀήθους
 F Y: ἀληθοῦς A e 1 ἀρχόμεθα A: ἀρχόμεθα F Y α 5 καὶ
 F Y: κατὰ A α 6 τιθήνην εἴρηται μὲν habet re vera A
 α 7 τὰληθές F Y: ἀληθές A b 6 δὴ F Y Stob.: δηπου A sed
 pon punct. not. A² c 2 ἀνάπαλιν δὲ F Y: ἀνάπαλιν δὲ πῦρ A P
 Stob. Bekker

tolikog sebi nametnutog posla. Međutim, čvrsto se držeći ono- d
 ga što je bilo rečeno u početku, naime moći vjerojatnih govora,
 pokušat ću – ne manje vjerojatno, nego čak vjerojatnije no net-
 ko drugi¹⁰² – od početka¹⁰³ govoriti o svakom pojedinom i sve-
 mu zajedno. Započnimo dakle ponovno govoriti, zazvavši i sada 5
 boga, koji je od samog početka svega što je izrečeno naš spasitelj
 od neprohodnosti i neobičnosti razlaganja, neka nas sretno pro-
 vede do nazora o onomu što je vjerojatno. e

Taj sadašnji početak o svemiru neka bude raščlanjeniji od pri-
 jašnjega. Naime, tada smo bili razlučili dvije vrste. Ali sada treba-
 mo očitovati treći rod, od njih različit. Jer ono dvoje bilo je do-
 statno za ono ranije govoreno, naime jedno pretpostavljeno kao 5
 vrsta uzora, mislivo i uvijek na isti način jestvujuće, a drugo kao
 oponašanje uzora, koje ima postanak i vidljivo je. Treće tada ni- 49
 smo razlučili, cijeneći kako će to dvoje biti dovoljno. Ali izgleda
 da nas sada govor prinuđuje poduhvatiti se toga da se pomoću
 govorā na vidjelo iznese teška i tamna vrsta. Dakle, kakvu moć i
 narav¹⁰⁴ treba pretpostaviti da ona ima? Ponajviše takvu da je pri- 5
 malja sveg postajanja, poput dojlje. No premda je jamačno reče-
 na istina, treba ipak o tome kazati razgovjetnije, a to je osobito
 teško uz ostalo i stoga što se radi toga nužno prije upustiti u po- b
 teškoću oko vatre i onih s njom u svezi. Jer teško je reći kakvo sva-
 ko pojedino od tih treba biti da bi ga se s pravom nazvalo radije
 vodom nego vatrom, i kakvo treba biti da bi bilo radije to negoli
 sve, ili pak radije negoli neko pojedino, i to reći tako da se pritom 5
 služimo pouzdanim i postojanim govorom. Kako bismo onda
 uopće o tomu govorili, kojim načinom, i oko čega u opravdanoj
 nedoumici u vezi s njima? Prvo vidimo da ono što sada nazivamo
 vodom, kad se stvrdne, kako nam se čini, postaje kamenjem i z- c
 mljom. A to isto, rastvarajući se i razilazeći, postaje pak vjetrom i
 zrakom. Upaljeni zrak postaje vatrom, a vatra opet, kad je